

22.7.2022

EOAK/3839/2022

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja

Esittelijä: Notari Sanna-Kaisa Frantti

KAUPUNGIN UIMARANTOJEN KYLTTIEN KIELI

1 KANTELU

Kantelija pyysi oikeusasiamiestä tutkimaan uudelleen Helsingin kaupungin menettelyä uimarantojen opasteita koskevassa asiassa.

Kantelija viittasi aiempaan samaa asiaa koskeneeseen kanteluunsa (EOAK/2801/2021), jonka johdosta Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan hallintojohtajan selvityksessä 18.6.2021 todettiin muun muassa, että Helsingin kaupungin kielilinjausten mukaisesti kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala viestii vähintään suomeksi ja ruotsiksi, ja yleensä myös englanniksi. Toimialalla päivitetään vanhoja opasteita, jotta toimiala viestii niin uimarannoilla kuin muissakin paikoissa kolmella kielellä ja kuvallisia ikoneja hyödyntäen. Edelleen selvityksessä todettiin, että toimiala tulee tarkastelemaan uimarantojen opasteita kokonaisuutena uusien syvyyskarttaopasteiden asennusten yhteydessä (kesä-heinäkuussa), jotta varmistetaan, että uimarantojen opastekokonaisuus on mahdollisimman selkeä ja kielellisesti oikein.

Uuden kantelukirjoituksen mukaan mikään ei viitannut siihen, että Helsingin kaupunki olisi – viimekesäisen lupauksen mukaisesti – korjaamassa uimarantojen opasteiden kieltä. Kantelun mukaan uimarantojen opasteissa oli edelleen puutteita; opasteiden kieltä ei ole vaihdettu kansalliskielille ja on jopa asennettu uusia, englanninkielisiä opasteita. Kantelijan mielestä uudet, isokokoiset opasteet hallitsevat rannan visuaalista kielimaisemaa.

2 SELVITYS

Helsingin kaupungin kulttuuri- ja vapaa-ajan toimiala toimitti 8.7.2022 selvityksen, josta ilmenee seuraavaa.

Uimarantojen uudet syvyyskarttaopasteet on asennettu kaikille Helsingin 24 uimarannalle. Opasteissa käytetyt kielet ovat; suomi, ruotsi ja englanti (liitteenä kuva Iso Kallahden syvyyskartasta).

Muiden opasteiden kokonaisvaltainen tarkistus on viivästynyt. Tarkistus ja siitä johdettu opastekokonaisuuden uusiminen, jonka yhteydessä myös tarkistetaan, että opasteet ovat kielellisesti oikein, on tarkoitus tehdä ennen kesäkautta 2023.

Kantelussa erikseen esiin nostettuun yksikielisesti englanninkielisen opasteen yhteydessä on tapahtunut virhe. Uudet opasteet on jo tilattu. Opasteissa käytetyt kielet ovat; suomi, ruotsi ja englanti (liitteenä kuva tilatusta uudesta opasteesta).

3 RATKAISU

3.1 Oikeudellisen arvioinnin lähtökohdat

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei 2 momentin mukaan saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perustuslain 17 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Saman pykälän 2 momentin mukaan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.

Perusteluidensa mukaan sääntely lähtee kansalliskielten yhdenvertaisuuden turvaamisesta ja siitä, että näitä kieliä kohdellaan muodollisesti yhdenvertaisesti, sekä suomen- ja ruotsinkielisen väestön tosiasiallisen tasa-arvon turvaamisesta (ks. HE 309/1993 vp ja HE 1/1998 vp).

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa kielen perusteella.

Kielilain 23 §:n 2 momentin mukaan kaksikielisen viranomaisen tulee palvella yleisöä suomeksi ja ruotsiksi. Viranomaisen tulee sekä palveluksessaan että muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä.

Kielilain 32 §:n 2 momentin mukaan kaksikielisen viranomaisen ilmoitukset, kuulutukset ja julkipanot sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet tulee antaa suomen ja ruotsin kielellä.

Velvoite koskee säännöksen perusteluiden mukaan myös kilpiä ja vastaavia yleisölle annettavia ilmoituksia (HE 72/2002 vp).

Kielilain 33 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan viranomaisten kaksikielisessä kunnassa asettamien kilpien, liikennemerkkien ja muiden yleisölle suunnattujen vastaavien opasteiden tekstien on oltava suomen- ja ruotsinkielisiä, jollei kansainvälisen käytännön mukaisesti käytetä pelkästään vierasta kieltä tai jollei ole kysymys yksikielisestä toimintayksiköstä.

3.2 Kannanotto

Totean ensinnäkin, että eduskunnan oikeusasiamies on aiempaa ratkaisuaan antaessaan ollut sen ilmoituksen varassa, jonka Helsingin kaupunki on 18.6.2021 selvityksenä antanut.

Perustuslain 111 §:n 1 momentin nojalla oikeusasiamiehellä on oikeus saada viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot. Tämä ylimmän laillisuusvalvojan perustuslaillinen tiedonsaantioikeus merkitsee muun muassa viranomaisten ja virkamiesten velvollisuutta toimittaa asianmukaiset ja paikkansapitävät tiedot ja selvitykset määräaikaan mennessä.

Aiempi kantelu tästä samasta asiasta ei johtanut laillisuusvalvonnallisiin toimenpiteisiin, koska selvityksen perusteella tilanne oli ollut korjautumassa. Selvityksestä oli myös pääteltävissä, että kaupunki sinänsä tiedosti kielelliset velvoitteensa. Uuden kantelun tietojen perusteella asia on kuitenkin ollut välttämätöntä ottaa uudelleen tarkasteltavaksi.

Kaupungille lähetetyssä selvitys- ja lausuntopyynnössä todettiin, että huomiota tuli kiinnittää erityisesti siihen, miten opastekylttien uusimisessa on edetty aiemman selvityksen antamisen jälkeen, ja jollei ole edetty niin kuin kantelussa on tuotu esiin, mistä tämä on johtunut, eli miksi aiempi ilmoitus oikeusasiamiehelle ei ollut pitänyt paikkaansa. Lisäksi kaupungin tuli ottaa kantaa uudessa kantelussa erikseen esiin nostettuun yksikielisesti englanninkieliseen opasteeseen.

Saadusta toimialan selvityksestä ei kuitenkaan käy tarkemmin ilmi, minkä vuoksi opasteiden kokonaisvaltainen tarkistus on viivästynyt. Aiemman selvityksen mukaan tarkastelu oli ollut tarkoitus suorittaa kesä–heinäkuussa 2021. Nyt saadun selvityksen mukaan tarkastelu suoritetaankin vasta ennen kesäkautta 2023. Kaupunki ilmoitti erikseen 22.7.2022, ettei se anna asiassa lausuntoa. Käytettävissäni ei siten ole asiasta muuta tietoa kuin se, mitä edellä kohdassa 2 selostetusta selvityksestä ilmenee.

Kantelun ja saadun selvityksen perusteella edelleen vielä 2022 ainakin yhdelle rannalle on asennettu yksikielisesti englanninkielinen opaste. Vaikka virhe on tältä osin selvityksessä myönnetty, kaupungin toiminta jää joka tapauksessa outoon valoon siihen nähden, että sen aiemmasta selvityksestä välittyi mielikuva siitä, että kaupunki kykenee toimimaan esillä olevassa asiassa kielilain mukaisesti.

Johtopäätökseni on, että Helsingin kaupungin tapa opastaa uimarannalla kävijöitä on ainakin osin ollut kielilain vastaista. Kaupunki ei myöskään ole asiaankuuluvalla tavalla edesauttanut kanteluasian selvittämistä.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsitykset Helsingin kaupungin menettelystä sen tietoon lähettämällä kaupunginhallitukselle jäljennöksen tästä päätöksestäni edelleen asianomaisen toimialan tietoon saatettavaksi.

Lisäksi pyydän kaupunkia ilmoittamaan 31.3.2023 mennessä, mihin toimenpiteisiin päätökseni johdosta on ryhdytty ja missä vaiheessa opasteiden tarkastelu/vaihto on.